

Výroční zpráva o činnosti lektorátu českého jazyka a literatury v Rennes

Akademický rok 2012-2013

Lektorka: Mgr. Alena Boušková

alena.bouskova@uhb.fr

Université Haute Bretagne (UHB), Rennes 2, Francie

Čeština na UHB, Rennes 2

Český jazyk netvoří samostatný studijní obor. Studenti si ho mohou vybrat pouze jako doplňující předmět k hlavnímu oboru (studium nejméně jednoho cizího jazyka je pro všechny studijní programy na univerzitě Rennes 2 povinné). Studenti, kteří si vyberou češtinu jako cizí jazyk, studují nejrůznější obory humanitního zaměření a jejich studijní program zahrnuje tříleté bakalářské studium tohoto jazyka. Na konci studia češtiny (resp. po každém semestru) jsou studenti běžně ohodnoceni pouze známkou a příslušným počtem kreditů. Po šestém semestru skládají speciální zkoušku, na jejímž základě získají osvědčení o absolvování studia příslušného jazyka. Toto osvědčení (*Diplôme Universitaire en Langues*) vydává univerzita, jedná se tedy o diplom s národní platností.

Čeština je jedním z osmnácti tzv. *langues en initiation*, jejichž výuku zajišťuje LANSAD (Langues pour spécialistes d'autres disciplines), jenž je součástí Centre de langues, jehož ředitelkou je v současné době paní Sandrine Oriez. Na jaře r. 2013 byl zástupcem ředitelky Centre de langues zvolen pan José De Jesus Da Costa, který se tak zároveň stal přímým nadřízeným a koordinátorem i pro výuku češtiny. Centre de langues je součástí *UFR Langues* (Unité de formation et de Recherche), jehož ředitelkou je paní Françoise Dubosquet.

Kdo může studovat češtinu:

a) řádně zapsaní studenti bakalářského programu (Licence) univerzity Rennes 2 (jakéhokoli oboru): tři úrovně češtiny – initiation 1, 2 a 3 – jsou určeny pro studenty 1., 2. a 3. ročníku (licence 1, 2, 3). V posledních letech bylo studium češtiny v návaznosti povoleno i studentům 4. a 5. ročníku, kteří již absolvovali bakalářské studium, tito byli přiřazeni k Initiation 3 a záleželo na lektorovi, jak si práci s nimi zorganizuje.

b) studenti magisterského studia oboru CI/PECO (Commerce International/Pays de l'Europe Centrale et Orientale): jedná se o studenty 4. a 5. ročníku oboru zaměřeného na obchod se zeměmi střední a východní Evropy. Tito studenti si musí vybrat mezi češtinou, polštinou a ruštinou.

c) *D.U.L. – Diplôme Universitaire en Langues*: tato možnost je otevřena i pro studenty, kteří v Rennes studují jinou univerzitu nebo vysokou školu, než je Rennes 2 (např. Rennes 1, Ecole des Etudes politiques apod.). Tito studenti si pak volí češtinu jako druhý nebo třetí řádně zapsaný jazyk.

VÝUKA

1. ročník (Initiation 1): v akademickém roce 2012-2013 nebyl otevřen (vysvětlení viz níže)

2. ročník (Initiation 2): 1x 120 + 1x 60 minut/týden

3. ročník (Initiation 3): 1x 120 + 1x 60 minut/týden

Zimní semestr začíná obvykle v polovině září, trvá 12 týdnů. V polovině semestru jsou týdenní prázdniny (pro studenty i učitele). Letní semestr začíná obvykle první nebo druhý týden v lednu, trvá 12 týdnů s týdenními prázdninami v polovině. Lektor musí být na lektorátu přítomen již od začátku září, aby mohl vést prezentaci češtiny, a nejméně do konce června.

Rozvrh hodin: lektor si ho navrhuje sám v rámci časových bloků, které jsou mu (obecně výuce jazyků) přiděleny (*plages horaires UEL*) a v navrženém rozvrhu musí zohlednit také rozvrh hodin studentů 4. a 5. ročníku magisterského studia. V rozvrhu hodin může lektor dělat změny pro následující semestr, většinou však oba semestry zůstává stejný.

Zkoušky a zkouškové období: forma hodnocení pro češtinu (stejně jako pro ostatní jazyky *en initiation*) je *contrôle continu*. To znamená, že studenti mají být hodnoceni průběžně během celého semestru. Lektor může zadávat úkoly na známky, může v průběhu semestru psát se studenty menší testy, může hodnotit ústní projev a jakékoli další aktivity.

Během posledního týdne každého semestru studenti píšou velký závěrečný test (hodinu a půl ve 2. a 3. ročníku). Závěrečný test musí mít zároveň ústní část, která se koná v pracovně lektora a je zhruba patnáctiminutová se stejnou dobou přípravy. Znamky z dílčích aktivit i ze závěrečné písemné i ústní zkoušky lektor posoudí a navrhne jedinou známku, kterou předá sekretariátu. Písemné testy by se měly archivovat po dobu 4 let.

Fáze zkouškového období:

Session 1 Etudiants Assidus = zkouška (písemná a ústní část), kterou skládají studenti prezenčního studia vždy během posledního týdne každého semestru.

Session 1 Etudiants Dispensés (Non assidus) = zkouška (písemná a ústní část), kterou skládají studenti, kteří mají např. individuální plán a nemusí být přítomni na výuce. Pro tyto studenty je vypsán speciální termín zhruba 2 až 3 týdny po ukončení každého ze semestrů. Tento termín je stanoven celouniverzitně, lektor o něm nerozhoduje. Délka písemné zkoušky pro tyto studenty (pro všechny 3 ročníky) je pouze 1 hodina. Studenti musí složit také ústní zkoušku.

Session 2 Etudiants Assidus et Dispensés = obě skupiny studentů mají možnost přijít na druhý termín (pokud se např. prvního termínu nezúčastnili), který se koná obvykle v červnu (přesný termín je opět dán). Písemná zkouška opět trvá pouze 1 hodinu (i pro studenty prezenčního studia). Studenti musí složit také ústní zkoušku.

Systém hodnocení: studenti dostávají známky ve formátu X/20 bodů, přičemž 20 je maximum. Aby u zkoušky uspěli, musí získat minimálně 10/20. Zároveň však existuje univerzitní systém, který umožňuje studentům jednotlivé známky (ze všech předmětů) kompenzovat. To znamená, že aby student mohl postoupit do dalšího semestru, musí mít průměrnou známku (*la moyenne*) ze všech předmětů minimálně 10/20. (Pokud tedy např. student historie dostane z češtiny 8/20, ale z dějin středověku 12/20, jeho „moyenne“ je 10/20, což mu k postupu do dalšího semestru stačí.)

Oprava testů: lektor testy opravuje sám.

Jury: po skončení každé *session* a po opravení testů se učitelé scházejí na poradě, kde společně kontrolují známky jednotlivých studentů. Na konci této porady podepisují tzv. *procès verbal* – ten je závazný pro sekretariát, který zadává známky do informačního systému. Období pro konání *jury* jsou daná v univerzitním kalendáři, na konkrétním termínu se však dohodnou učitelé, kteří se společně *jury* účastní.

Současný stav:

V akademickém roce 2012/2013 bylo do kurzů češtiny zapsáno:

- 13 studentů druhého ročníku
- 7 studentů třetího ročníku

I přes nepříznivou situaci na lektorátu, jež vznikla rozhodnutím vedení univerzity omezit, a tedy i postupně zrušit výuku češtiny z finančních důvodů, jsem měla v tomto roce 20 řádně zapsaných studentů, z nichž čtyři se v létě 2013 zúčastnili Letní školy slovanských studií, tři studenti pak získali desetiměsíční stipendium vlády ČR na příští akademický rok a budou studovat v Ústavu bohemistických studií FF UK v Praze. O češtinu tady zájem je, bohužel univerzita jej ignoruje, rozhodujícím faktorem jsou rozpočtové peníze. Tento osud nepotkal jen češtinu, ale i řadu dalších, pro univerzitu tzv. „minoritních“ oborů.

V akademickém roce 2013-2014 nemůže Univerzita Rennes 2 zaměstnat nového lektora češtiny za podmínek, kdy výuka bude redukována pouze na 3. ročník + magisterské studium, proto nepožádala francouzské ministerstvo školství o zajištění nového českého lektora prostřednictvím bilaterálních

dohod. Počítá však s výukou současného lektora, resp. lektorky, jež bude mít smluvně nový statut (agent contractuel de l'enseignement), jak potvrdil pan Michal Dvořák z našeho ZÚ v Paříži, který dostal oficiální zprávu od paní Brabenec, odpovědné pracovnice pro lektoráty CJ francouzského ministerstva školství. Zbývá odučit 108 hodin ročně v průběhu zimního a letního semestru, tato výuka bude doplněna neziskovou osvětovou a přednáškovou činností doložitelnou v rámci univerzity i mimo ni.

Jsem přesvědčena o tom, že zachování lektorátu češtiny v Rennes v příštím akademickém roce 2013/2014 má svůj velký smysl, nejde jen o výuku jazyka, ale o šíření aktuálních znalostí a vědomostí o naší zemi v prostředí, kde nějaké souvislejší informace podobného druhu chybějí, jde o vytváření potenciálních přátel a zastánců našich zájmů i v budoucí Evropě.

Výuka:

Výuku češtiny a veškeré další aktivity s češtinou spojené zajišťuje lektor sám. Nemá přímého nadřízeného, který by za češtinu zodpovídal. V administrativních záležitostech se obrací na vedoucího katedry (sekce LANSAD), pana José De Jesuse Da Costu.

Druhý ročník začal v tomto akademickém roce pracovat se souborem učebnic Dalibora Dobiáše *Mluvme česky*, třetí ročník pak pokračoval s učebnicí Lídy Holé *New Czech Step by Step*, kterou zavedla moje předchůdkyně, a s mými vlastními materiály. Často jsem také čerpala z učebnice *Česky krok za krokem 2* (od stejné autorky) a z dalších učebních materiálů zaměřených na výuku češtiny pro cizince, kterými je knihovna lektorátu bohatě vybavena.

Výuka je zaměřena na zvládnutí základních komunikačních situací. Studenti by měli zvládnout komunikovat v obchodě, v restauraci, na nádraží, v hromadných dopravních prostředcích, u lékaře, v hotelu, na poště, na úřadě apod., měli by si umět poradit při telefonování, psaní zpráv, soukromých i úředních dopisů. V rámci výuky lektor také studenty seznamuje s českou kulturou, literaturou, historií, tradicemi a zvyklostmi, současným obrazem společnosti, jejími aktuálními problémy. Snaží se odbourat některá někdy až naivně prostoduchá klišé, protože musí předpokládat, že většina studentů toho o ČR a jejím obyvatelstvu zpočátku mnoho neví.

Další povinnosti lektora:

Lektor je povinný alespoň jednou týdně vypsát konzultační hodiny. Zúčastňuje se také porad a schůzí týkajících se činnosti katedry včetně valných hromad Centre de langues.

Každý rok lektor připravuje dvě až tři dvouhodinové přednášky o České republice pro studenty pátého ročníku oboru zaměřeného na obchod v zemích střední a východní Evropy. Datum jejich konání stanoví po poradě s vedoucí této katedry. V tomto akademickém roce jsem pronesla přednášky tři.

Úroveň studentů:

Jak již bylo řečeno, čeština je pro studenty pouze doplňujícím předmětem k jejich hlavnímu oboru a cílem výuky je naučit studenty komunikovat v každodenních situacích.

Na konci třetího ročníku by měli být schopni dorozumět se při nakupování, cestování, měli by být schopni orientovat se v prostoru (zeptat se na cestu, vysvětlit cestu), telefonovat, psát zprávy, dopisy a zvládnout další základní situace.

Měli by být také schopni analyzovat např. zjednodušený novinový článek, porozumět nápisům, textovým zprávám a jiným jednoduchým textům. Sami by měli umět vyprávět jednodušší příběh, odpovídat na jednoduše formulované otázky, zeptat se na chybějící informace apod. (ústně i písemně).

Vzhledem k tomu, že studenti po dokončení třetího ročníku češtiny automaticky nezískávají žádný diplom, nebyla dosud univerzitou oficiálně stanovena žádná konkrétní úroveň, které by měli dosáhnout. Záleží jen na práci lektora, na tom, jak výuku pojme a jaké si sám vytyčí cíle. Z mé zkušenosti mohu uvést, že v průměru se jazyková kompetence studentů 3. ročníku češtiny pohybovala v rozpětí A2 – B1, výjimečně B1 – B2.

Stipendia a studijní pobyty

Studenti v tomto akademickém roce projevili velký zájem o měsíční stipendia na Letní školy slovanských studií. Všech 6 zájemců odjelo v létě 2012 do ČR: 1 místo jsme získali v Praze, 1 místo v Poděbradech, 2 místa v Brně a 2 místa v Olomouci. Ohlas na jazykové pobyty byl nesmírný, ve spolupráci s polskou kolegyní uspořádáme v akademickém roce 2012/13 společnou výstavu na toto téma s textovými, obrazovými a fotografickými materiály, jejichž autory jsou samotní zúčastnění studenti. Jeden z nich, Pierre Meslé, byl během své stáže natolik úspěšný a kreativní, že mu brněnská MU nabídla stipendijní místo na svou letní stáž i v roce 2013.

Jeden student Licence 3 v oboru muzikologie odjel v rámci programu Erasmus na 1 semestr do Prahy na FF UK.

Podmínky pro výuku, materiály a vybavení:

Lektorka sdílí pracovnu s polskou kolegyní. Pracovna je poměrně pohodlná, ale její technické vybavení je značně zastaralé, konkrétně starší typ počítače s pomalým internetem a bez tiskárny.

Pro výuku má lektorka v pracovně k dispozici CD přehrávač a notebook (zakoupené DZS) a video přehrávač, o který se dělí s polskou kolegyní. Bez problému jde také pro potřeby výuky objednat dataprojektor nebo DVD přehrávač. Po celém univerzitním kampusu je možné se připojit pomocí WiFi na internet, kterého tak lektor může využít při výuce. Je zde také možnost zamluvit si jazykovou

laboratoř se sluchátky pro každého studenta. Výuka neprobíhá v jedné učebně, ale v různých třídách v několika budovách kampusu. Učitel proto musí veškerý materiál stále přesouvat a nemůže si třídy přizpůsobovat pro svou výuku. Do některých učeben je také problematické přivést DVD přehrávač, jiné se nacházejí až 20 minut chůze od kanceláře lektora (kampus La Harpe).

V pracovně lektora je malá knihovna s velkým množstvím slovníků, které si studenti mohou vypůjčit, a dalšími příručkami a učebnicemi, českou beletrií, poezií, odbornou populárně naučnou, ale i vědeckou literaturou (zastoupeny jsou obory historie, politologie, etnografie, kulturologie, bohemistiky a další, to vše ve francouzském jazyce). K dispozici jsou také dvě velké nástěnné mapy ČR a zhruba deset laminovaných map formátu A3, se kterými mohou studenti individuálně pracovat. Studenti si též mohou půjčit CD a audiokazety s českou hudbou, naučné CD-ROMy a 2 DVD o ČR ve francouzštině. Součástí knihovny je i zhruba 30 videokazet s českými filmy a dokumenty, ani jedna však není s francouzskými titulky, a proto je jejich využití omezené. (Také formát VHS je už poněkud zastaralý.) K dispozici je i kolekce českých filmů na DVD s francouzskými titulky, i když nabídka s touto jazykovou mutací bohužel není příliš široká.

Lektor také může podle svého uvážení objednávat časopisy nebo noviny a knihy. Tuto možnost má ze strany DZS, protože možnost objednávky pro univerzitní knihovnu, tak jak tomu bylo v předchozích letech, v tomto roce nebyla. V univerzitní knihovně však i tak (vedle knihovny v pracovně lektora, kterou zásobuje DZS) studenti najdou další literaturu (slovníky, beletrii, poezii atd.) týkající se češtiny a České republiky.

Vzhledem k jazykové úrovni studentů považuji v podstatě za zbytečné nakupovat např. filmy bez francouzských (popř. anglických) titulků. Česky psaná literatura je samozřejmě důležitou součástí lektorátu a je to jistě jeden z důležitých zdrojů pro studium češtiny, ale studenti ve většině případů nejsou ani po třetím ročníku schopni číst české autory v originále, a proto je podle mého názoru přínosnější pokoušet se zásobovat lektorát také francouzskými překlady, popř. literaturou v česko-francouzské verzi, které je však bohužel velmi málo.

Činnost nad rámec vlastní výuky:

- každý semestr jsem studentům promítla 2 české filmy, po kterých následovala diskuze (většinou na začátku a na konci semestru, mimo vyučovací hodiny, promítání se uskutečnilo v amfiteátru a bylo přístupné i studentům jiných oborů). Filmy jsem si zapůjčila v univerzitní mediatéce, takže autorská práva nebyla porušena.

- 19. října jsme společně se studenty zavítali do Opery v Rennes a měli možnost vidět Janáčkovu operu Její pastorkyňa ve skvělém nastudování i s českými operními pěvci.

- 12. listopadu jsme se společně se studenty zúčastnili v Rennes promítání českého filmu Odcházení spojeného s následnou diskuzí s jeho producentem a malou recepcí (akce Českého centra v Paříži).
- 8. prosince jsme uspořádaly spolu s polskou kolegyní česko-polský předvánoční podvečer, kde mohli studenti ochutnat české vánoční speciality (předem jsme společně upekli perníky, závin, vanilkové rohlíčky, dělali bramborový salát apod.) a zazpívat si známé české lidové vánoční koledy (spolu s CD). Taktéž jsme si připomněli tradiční vánoční obyčeje a zvyky.
- V druhé polovině ledna jsme spolu se studenty uspořádali interní výstavu En hommage à Václav Havel věnovanou památce nedávno zesnulého bývalého prezidenta ČR. Připravili jsme 15 panelů s textovým a fotografickým materiálem, výstava proběhla v budově L kampusu Villejean Université Rennes 2.
- 3. dubna jsme se studenty zhlédli český film Alois Nebel, který byl promítán v rámci jarního filmového festivalu v Rennes.
- 15. dubna jsme spolu s polskou kolegyní uspořádaly sportovní den, účast sice nebyla stoprocentní, ale zato nadšení z výher zejména v kolektivních sportech veliké.

Spolupráce s dalšími subjekty:

V Rennes není žádný zastupitelský úřad ČR (nejbližší konzulát ČR je v Nantes, momentálně uzavřený), ani žádné české kulturní centrum. Není zde ani žádná organizovaná česká komunita (české asociace existují v Nantes a v Caen). Rennes je sice partnerské město Brna, ale asociace, která se dříve o kontakt mezi těmito dvěma městy starala a iniciovala i další kulturní, osvětové a společenské události, dnes prakticky žádnou aktivitu nevyvíjí a existuje pouze formálně. Na mé opakované nabídky spolupráce ostatně žádným způsobem nereagovala.

Naopak výborná spolupráce probíhala mezi naším zastupitelským úřadem v Paříži a lektorátem v Rennes, a to zejména zásluhou ministerského rady pana Jana Czerného, který při své úřední návštěvě Rennes na počátku listopadu neopomněl navštívit univerzitu, jmenovitě ředitelku UFR Langues, paní Françoise Dubosquet, aby zde orodoval za češtinu a její zachování na univerzitě, neboť otázka uzavření lektorátu českého jazyka a literatury na místní univerzitě prosakovala stále víc a víc na povrch, byť jen v ústně šířených informacích. Na tuto skutečnost možného konce lektorátu v souvislosti s podfinancováním univerzity ostatně upozorňovala už moje předchůdkyně, Mgr. Veronika Vážanová.

Setkání s představiteli naší ambasády v Paříži, jmenovitě s panem Janem Czerným a panem Michalem Dvořákem, se pak uskutečnilo pro všechny lektory češtiny ještě dvakrát: v březnu v komisi pro výběr kandidátů na stipendijní pobyty v ČR a Letní školu slovanských studií a v červnu na celodenním zasedání na téma budoucnosti a perspektiv výuky češtiny v Evropě.

Podmínky pro lektora

Lektor nově podepisuje s Univerzitou Rennes 2 Haute Bretagne smlouvu pouze na jeden rok, kterou je možné jedenkrát obnovit na tutéž dobu. Univerzita lektorovi nezajišťuje ubytování ani žádné jiné služby.

Co se podařilo

Velký úspěch měly předvánoční podvečer a výše zmíněná výstava věnovaná památce prezidenta Václava Havla.

Stejně tak jako moje předchůdkyně, Mgr. Veronika Vážanová, považuji za důležité seznamovat studenty nejen s jazykem, ale také v nemalé míře s kulturou, historií, současností a tradicemi České republiky. Vzbudit v nich zájem o Českou republiku a motivovat je k cestě k nám pro ně může mít mnohdy dlouhodobější přínos než samotná výuka jazyka. Pro některé z nich, jak ukazují zkušenosti i z jiných univerzit (Nancy), to dokonce může znamenat i uplatnění se na českém trhu práce. V každém případě to ale znamená vychovávat si politické a kulturní spojence, které v současném složitém světě Česká republika víc než potřebuje a o které by se i v kritických chvílích mohla opřít, tak jako tomu bylo před sto lety v osobě Ernesta Denise (pro Francii) a Roberta Setona-Watsona (pro Velkou Británii).

Problémy a doporučení

Jak jsem se již zmínila výše, probíhá na univerzitě Rennes 2 diskuze o budoucnosti tzv. „malých“ jazyků. Vedení univerzity není této výuce nakloněno s poukazem na její ekonomickou neefektivitu. V této atmosféře se zřejmě nedá předpokládat, že univerzita bude výuku češtiny významně podporovat nebo dokonce posilovat. Poslední zprávy stran této věci jsou spíše výrazně nepříznivé – rozhodnutím vedení univerzity nebude v akademickém roce 2012/2013 pravděpodobně otevřen 1. ročník studia češtiny, což v praxi znamená, že lektorát českého jazyka a literatury zanikne počínaje akademickým rokem 2013/2014.

Toto rozhodnutí se nepodařilo zvrátit ani mým opětovným úsilím ani úsilím našeho zastupitelského úřadu.

V Rennes, 31. července 2013